

stiti v to opravilo. Gosposka ima potem naj poprej prevdariti: ali ni kakega zadržka po postavah ali pogodbah (kontraktih), kateri ovéra naprošeno zaméno zemljišč. Potem, ko je vse to, kar za zložbo v prošnjem pismu stoji, in vse, kar je poleg tega sama izvedila, dobro pretehtala, sklene, kar misli, da je pravo, in dá sklep svoj pisan vediti tistim, ki so za zložbo prosili. Če ti mislijo, da razsodba ni prav storjena, naj v 14 dnéh potem, ko se jim je razsodba okrajne gosposke izročila, imajo pravico se pritožiti pri deželnem poglavarstvu.

Če pa okrajna gosposka nobenega postavnega zadržka zoper zložbo ne najde, in če je ktereга najdla, pa se je pravomočno odpravil, potem izpiše ona pravdni dan (Tagsatzung), ob katerem pridejo k gosposki vsi deležniki. Če so vsi deležniki ene misli, naj je cela reč kmalo pri kraji: vsi deležniki povejo svojo misel in ta misel se zapiše v zapisnik (protokol), ktereга deležniki podpišejo. Ta zapisnik je potem namestnik postavnega kontrakta, in z njim se zamorejo gruntni prepisi opravljati.

Če pa niso vsi deželniki ene misli, naj pokliče gosposka za take razsodbe nalaš izvoljene možé. Te možé voli soseskini odbor za eno ali več let iz poséstnikov tiste soseske, ki morajo razumni in pošteni možaki biti in vživati zaupanje cele soseske in vse deržavljanske pravice; 5 tacih mož naj stori razsodnijo (Schiedsgericht). Ker se pa od njih terjati ne more, da bi za ptuje opravila pota imeli in čas zgubovali, naj imajo pravico, v tistem kraji navadno cenitnino in za vsako miljo pota 20 kr. terjati. Ako deležniki zložbe želé, se zamore tudi prisežni inženir k temu opravilu poklicati, ktereга morajo tisti, ki so ga poklicali, po obstoječem pravilu za pot in delo odškodovati.

Ti razsodniki pod vodstvom cesarskega predstojnika okrajne gosposke, ki pa nima razsojivnega glasú, naj sklenejo: ali se smé dovoliti zložba, in naj določijo vrednost zemljišč, ki imajo v zameno priti. Vrednost zamenjavnih zemljišč pa naj se ceni po katasterski cenitvi; pri ti cenitvi se ima pa tudi na to gledati: al se je zemljišče potem že kaj popravilo, ali se boljše obdeluje in kakošne so scer okoljšine, ki včasih povikšajo, včasih pomanjšajo vrednost tega ali unega zemljišča.

Kar so ti možje o tem sklenili, to naj okrajna gosposka na znanje dá deležnikom zložbe.

Zoper sklep te razsodnije, ktera zadobi pod vodstvom okrajne gosposke postavno veljavo, je pa pritožba odperta o 14 dnéh do c. k. deželnega poglavarstva. Ta pritožba se deželnemu poglavarstvu položi po ravno tisti c. k. okrajni gosposki, ktera vse dotične spise deželnemu poglavarstvu izročuje.

Deželno poglavarstvo pritožbe po versti, kakor so ji predložene bile, pretehta in presojuje in razsodbe svoje dá deležnikom vediti po okrajni gosposki. Zoper to razsodbo je deležnikom še pritožba do c. k. ministerstva notranjih oprav odperta, ki je naj višja stopnja. (Konec sledi.)

Gospodarske skušnje.

(Korenje ali merkve za konje.) Med vsim korenstvom tekne korenje konjem naj bolj; jih redi in zdrave ohrani, pa tudi take, ki so smoliko, pljučnico, kašelj, naduho prestali, popolnoma ozdravi; samo ali med rezanco mešano konji radi jedó, in res čuditi se je, da tako koristnega sadú naši gospodarji vse premalo pridelujejo.

(Vino iz pése). Na Francoskem delajo iz pése mošt (vino), ki je jabelčnemu ali hruševemu moštu zlo enak; je dober kup in dober; vsak kmet si ga lahko nareja, ker družega ni nič treba, kakor da sladki pesni sok kakor grojzdni sok v mošt zavrè (gährt), in vino je gotovo. Iz pese delajo na Francoskem tudi žganje (špirit). Vse to ni nič čudnega, zakaj sploh znano je, da iz bele sladkorne pese že zdavnej delajo sladkor ali cuker; iz cukra in cukrenih reči pa se napravlja špirit, in če je več vodenih delov, se naredi vino.

(Gorkota mlečnic) ima po Sannertovih bukvah, ki so bile z zlato svetinjo počastene, poleti biti 10 stopinj po Reaum. gorkomeru, spomladi in v jeseni 11, pozimi 12. Če je le za eno stopinjo (grad) bolj ali manj gorko, se koj manj sirovega masla vmede.

(Ribja mast — dobra šivinska piča). V dr. Lüdersdorfovih „Annal. der Landw.“ beremo, da na Angleškem nek živinorejec z velikim pridom prešičem, ovcam in volom ribjo mast (Leberthran) daje; ovcam zraven navadne klaje po 2 lota, prešičem po 4, in pitanim volom po 16 lotov na dan; pravi, da se živina veliko hitreje spita ali odebeli.

(Kdaj se ribe dersté in se zavolj zaroda bolj varovati morajo?) Dr. L. Reichenbach popisuje derstenje rib natanko od mesca do mesca. Iz tega popisa zvémó, da naj več se jih derstí mesca marca, aprila, maja in junia, — zlatóka (Lachs) in posterv pa od mesca septembra do decembra.

Premišljevanje

narave in previdnosti božje v nji.

Poslovenil Mihael Verne.

Krogotek soka v drevesih.

Drevje, ki je več mescov kakor popolnoma pomerlo bilo, se začne malo po malem spet oživljati. V malo tednih še več znamenj življenja na njem vidimo, in v kratkem se popje napné, se odprè in drago cvetje zaplodi. To spremembo smo doslej v začetku vsake spomladi lahko vidili. Vendar ne vémo znabiti še: kateri pripomočki to tako čudovito spremembo v drevji pospešujejo.

Vspehi, ki se spomladi na drevesih in na družih rastlinah vidijo, izhajajo iz redivnega soka, ki ga zrak in večja toplota v drevésnih cevkah omaja. Kakor življenje žival iz krogoteka njih kervi izvira, tako se opira tudi življenje in rast zelišč in drevés na krogotek redivnega soka. V ta cil in konec je Bog vse dele rastlin napravil, vse tako naredil in vredil, da v napravljanje, ohranjenje in majanje redivnega soka služijo.

Posebno je skorja tisti del, po katerem se spomladi sok iz korenin kviško vzdiguje, in po katerem se vejam in sadju, ki na njih visí, življenje in rast celo leto podeljuje. Drevesen les obstoji iz sila tankih nitek, ki se po celi dolgosti debela do verha vijejo in stegujejo, in ki se prav natanko vjemajo. Nekatere teh nitek so tako nježne in majhne, da ena sama, ki je komaj kot las debela, več ko 8000 manjših v sebi obseže. V nabiranje in v pospeševanje krogoteka redivnega soka je neskončno veliko majhnih cevk, ki so v mnoge odraslike razdeljene, in ki po celi dolgosti drevésa noter do verha raztezajo. Nekatere vodijo sok iz korenin kviško, druge pa od zgoraj v korenine nazaj. Uno se godí podnevi o sončni vročini, to pa ob hladnih večerih. Enak namen ima perje. Njegova naj važniša krist obstoji v tem, da se sok, ki se iz korenin vzdiguje, in ki ga drevó od zunaj po dežji in družih soparih v-se serka, s pomočjo perja prekuha

in podela. Ta sok se na vse kraje in po vsih delih drevesa okrog plazi.

Po cevkah pa bi se ne mogel kviško vzdigovati, ko bi zgoraj odperte ne bile. Po teh znojnicah ali potnih luknjicah rastlin spuhté vodni deli soka čedalje bolj; oljnati, žvepleni in zemeljni delci pa se med seboj združijo in raztezajo rastlino na vse kraje, tako da čedalje večja prihaja. Drevo pa vsahne, ko krogotek in dotok soka popolnoma neha, ali ko se notranja vravnava drevesa — bodi si po preojstrem mrazu in zmerzlini, po starosti ali po kakošnem unanjem poškodovanju vniči.

Al je mogoče, da zamoremo pri pogledu drevja spomladi in poleti še tako neobčutljivi biti, kakor smo bili prej? Al se nam more sprememba, ki se neprenehoma z njim godi, še malenkost zdeti? Ali ni tudi vse to delo modrega Gospodarja nebes in zemlje, ki nam v vsaki stvari oznanuje velikost svojo!

Ljubezen do maternega jezika.

Odlomek iz rokopisa J. G. Verdelskega: „Kratek razgovor o slavjanskem narodu“.

Važna in hvalevredna lastnost Slavjanov je njih velika in goreča ljubezen do svojega narodnega jezika. To je zapaziti povsod med njimi tudi dan današnji. Vidi se sicer, da tu in tam se nekteri sramujejo svoj materni jezik govoriti; al to so le redki posamci, ki nikakor ne morejo gori rečenega na laž postaviti. Taki izjemki se verh tega najdejo le v mestih, kjer se govori manj slavjanski kot kakošen drug jezik, in kjer se uni navadno meša in kazí s tim tako, da sčasom postaja nerazumljiv.

Ozrimo se in pogledjmo o ravno omenjenem obziru v Šplito in v Dubrovnik.

Prebivavcem bližnjih štirih predmestij (varošov), ktere skorej tikoma obdajajo Šplit, je tako malo mar za talijanski jezik, ki ga govori večina meščanov, da se ga nikol ne naučijo, in da, če se k njim pride in se jih kaj po talianski vpraša, odgovoré, da ne razumejo „latinski“, in da naj se jim zatorej govori „naški“ (to je, njih jezik, serbsko-ilirski).

Dubrovčani govore dva jezika popolnoma dobro: serbsko-ilirski in talianski (lepoglasni današnji rimski). V razgovorih med sabo in z družimi Slavjani, kakor tudi v svojih pismih, ktere pošiljajo na svoje sorojake, se poslužujejo vsi, s plemenito gospôdo vred, le serbsko-ilirskega (narodnega) jezika, in celò z nekim štimanjem in skorej z neko ljubosumnostjo, — kar se pa gospôdi družih dalmatinskih mest, postavim: v v Šplitu, v Šibeniku, v Zadru itd. čudno, ali clo gerdo, neumno in zasmesljivo zdeva. Talianski ne govore z družimi ko le s tujici, če ne znajo njih narodnega jezika, ali, če ne govore, kakor oni pravijo, naški. — Učilni jezik na c. k. dobrovaški gimnazii je serbsko-ilirski, kakor je bil že od nekdej.

Kako da so pa Dalmatinci zaljubljeni v svoj narodni jezik, vidilo se bo, na primer, tudi iz sledeče dogodbe, popolnoma resnične.

Eno nedeljo leta 1851 popoldne so se v neki pivnici šplitskega predmestja tako imenovanega „velikega varoša“ fantje silno sperli, tako, da bi se bilo razpertje lahko strašno končalo. O tem hipu prideta v gostivnico dva žandarja, kterih eden, čeravno tujec, je dobro in čisto govoril serbsko-ilirski jezik (je bil več let v Dubrovniku). Dalmatinci so spervi v obče mislili, da med žandarji ni nobenega, ki bi znal njih jezik, in da so vsi Nemci ali Talijani. Kadar je omenjeni žandar z gromečim glasom in ostro kot pravi Dalmatinec na fantine zarežal v njih jeziku, so ostermeli vsi kakor začarani, in neutegoma pozabivši razpor, so ga bistro gle-

dali. „Dakle jesi li i ti naš? — Siedite obadva i pite čašu vina ovdé z nami!“ so s prijaznim smehljejem rekli. — Tako je jenjal hudi prepir, ne zavolj pričijočnosti dveh žandarjev, ampak po čudodelni oblasti domačega jezika, kteri zaslišan iz ust enega žandarja je nanagloma zbudil prijetni čutlej v narodoljubnih Dalmatincih!

Ozir po svetu.

Carevič Konstantin.

Konstantina Nikolajeviča, družega sina cara rusovskega, kteri je zdaj višji poveljnik rusovskih vojnih bark na izhodnem morju, neki Francoz, ki je delj časa na Rusovskem živel, takole popisuje:

Carevič Konstantin še prav mlad (rojen je bil 9. sept. 1827), je ostrega obraza, šipkega pa krepkega telesa. V celem životu njegovem se razodeva tatarska kri. Vsega družega duha je kakor njegov stareji brat, pervorojeni Aleksander, kteri je po značaju svojem bolj Nemeec kakor Rus. Pravijo, da je očetu, caru Nikolaju, Konstantin veliko bolj pri sercu. On je zlo častiželjen, in tista postava, po kteri ima pervorojenec cara naslednik biti, mu je nek zlo zoperna. „Postava pervorojenstva je nespametna“, so ga slišali večkrat (?) reči. „Ne stareji, ampak vrednejí naj se vsede na tron“. Drugi pa spet pravijo, da je zadovoljen, ako dobíta brata vsaki pol dežel. Ko je enkrat slonil nad zemljovidom rusovskega carstva in je potegoval s svinčnikom meje semtertje, ga je nek prijatelj vprašal: kaj da dela? Odgovoril je: „določujem delež svojemu bratu in pa sebi“. Se vé da jutrovo (iztočno) stran Rusovskega za-se ohranjuje. Njegovo ime Konstantin se mu zdeva veliko veliko pomenljivo, in v svojih častiželjnih sanjah Konstantinopol (Carigrad) in turško carstvo že prištevava rusovskemu carstvu. Že od nekdej mu je natančno poznanje Turčije naj bolj pri sercu bilo, in pridno se je vsega, kar koli zadeva te dežele, učil. Leta 1850 je prišel pred Helsingfor s svojim brodovjem. Komu nek je dovolil, da ga je smel prvi na barki obiskati? Al mestnemu poglavarju ali vojnemu zapovedniku? Ne! — učenik jutrovnih (iztočnih) jezikov je smel prvi se mu pokloniti. In ta je potem pripovedodal, da carevič Konstantin zna turški jezik popolnoma, da pozna vse, tudi malo znane turške rokopise, in da nikdar se ne bo ne kaj zmotil v jezikoslovnih, ne v političnih, ne v dnarstvenih rečéh, ki zadevajo sedanost ali prihodnost carstva Mahomedovega. Zato je tudi ljubljenec staro-rusovske stranke. Še čisto mlad, je bil že za admirala vsega rusovskega brodovja izvoljen; vendar je še le proti koncu leta 1852 prevzel oskerbníštvo deržavnega pomorstva. Pravijo, da pod njegovim vodstvom se je marsikaj popravilo v tem.

Slovanski popotnik.

* Na Dunaji je ravno prišel na svitlo drugi natis prof. dr. Miklosičevih bukev: „Formenlehre der alt-slovenischen Sprache pri c. k. dvornem bukvočerzcu Vilhelmu Braumüller-ju iz tiskarnice Leopolda Sommerove. Delo je močno pomnoženo, prenarejeno, in vsako pravilo z mnogimi izgledi razjasnjeno. Sploh je vse tako izverstno, kakor se le od tako na tanko učenega moža, kakor je gosp. dr. Miklosič pričakovati more. Že samo imé slavnega slavista storí nepotrebno vse priporočevanje teh bukev, ki so v VIII. 179 strani debele.

* Družtvo sv. Mohora opominja, da se bo 2. del „djanja svetnikov“, ki je že tudi vezan, le tistim družtvenikom letos pošiljal, ki so svojo dolžnost za leto